

health

Department:
Health
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

DIPOTSO TSE DI BODIWANG KA GALE MABAPI LE PABALESEGO YA MEENTO LE DITLAMORAGO TSE DI MASISI

Pharologano ke eng magareng ga meento e e kwadisitsweng le meento ya “tiriso ya tshoganyetso”?

Mo maemong a a tlwaelegileng, o ka dirisa moento fela fa o kwadisitswe le Bothati jwa Aforikaborwa jwa Taolo ya Ditlhagiswa tsa Boitekanelo (SAHPRA). SAHPRA e ka kwadisa moento fa fela:

- go dirilwe ditekeletso tsotlhe tsa kalafi, le fa
- ba sekasekile tshedimisetso yotlhe ya diteko go bona gore a o babalesegile, ke wa boleng jo bo siameng le gore a o na le bokgoni

Mo maemong a tshoganyetso jaaka leroborobo la COVID-19, SAHPRA e ka letlelela gore moento o o sa kwadisiwang o dirisiwe mo pakeng e e rileng (tumelelo ya tiriso ya tshoganyetso). Seno se diragala fa go na le tshedimisetso e e lekaneng mme SAHPRA e dumela gore moento oo o babalesegile e bile o na le bokgoni, fela tshedimisetso e ise e lekane go fitlhelela ditlhokego tsotlhe tsa kwadiso e e tletseng.

A moento wa J&J e sa ntse e le wa ditekeletso tsa kalafi?

Nnyaa. Ditekeletso tsa kalafi tsa moento wa J&J di setse di dirilwe mme jaanong o kwadisitswe le SAHPRA. J&J e tlaa tswelela go dira dithutopatisiso le go romela tshedimisetso eo kwa SAHPRA go ela tlhoko pabalesego ya moento.

Goreng meento ya kwa China e letleletswe ka bonako jaana mme J&J yona e tsere sebaka se se kalo?

A ke ka ntlha ya kamano ya puso le China?

CoronaVac (moento wa China) e ne e setse e konoseditse ditekeletso tsa yona tsa kalafi fa ba ne ba dira kopo ya tletlelelo kwa SAHPRA. J&J e ne e sa ntse e tshwanetse go konosetsa kgato ya bo3 ya ditekeletso tsa kalafi pele e ka letlelelwa. SAHPRA e ikemetse mme ga se setheo sa puso. Ke fela meento e e letleletsweng ke SAHPRA e e ka dirisiwang, fela puso ke yona e rweleng maikarabelo a go swetsa gore ke meento efe e e tlaa rebolwang jaaka karolo ya mananeo a go enta.

Ke moento ofe (J&J kgotsa Pfizer) o o gaisang?

Meento ka bobedi e babalesegile e bile e tlaa go sireletsa kgatlhanong le go lwala thata, go ya bookelong kgotsa go tlhokafala ka ntlha ya COVID-19. Ditlamorago tsa J&J le Pfizer di a tshwana. Di botlhofo mme di tlaa fela mo malatsing a le mararo. Ka jalo, moento o o gaisang ke moento o o leng teng le o o neetsweng la ntlha.

A ke tlhoka go entiwa fa e le gore ke ne ka fola mo bolwetseng jwa COVID-19? A mmele wa me o ka se kgone go lwantsha bolwetse ka boona, ntle le go sotliwa ke ditlamorago tsa moento?

Bopaki bo supa gore tsibogo ya mmele fa o tshwerwe ke COVID-19 e bokoa e bile e khutshwane fa e bapisiwa le tsibogo ya moento. Go bona moento go tlaa go naya tsibogo e e maatla le e e tlaa tsayang sebaka ya masole a mmele. Ditlamorago tsa moento di botlhofo mme di ka se nne go feta letsatsi kgotsa a mabedi, mme go lwala ka ntlha ya COVID-19 gona go ka go bakela go amogelwa kwa bookelong kgotsa loso.

Goreng paka magareng ga meento e mebedi ya Pfizer e okeditswe?

Paka magareng ga meento e mebedi ya Pfizer e ne ya okediwa gonne ga jaana go na le bopaki jo bo supang gore fa o entiwa la bobedi matsatsi a le 42 morago ga go entiwa la ntlha, tsibogo ya mmele wa gago e nna maatla e bile e tsaya sebaka go na le fa paka eo e le khutshwane.

A batho ba ba nang le malwetse a a nnang sebaka se setelele, jaaka kgatelelo e e kwa godimo ya madi ba ka entiwa?

Batho ba ba nang le malwetse a a nnang sebaka se setelele jaaka kgatelelo e e kwa godimo ya madi, bolwetse jwa pelo le bolwetse jwa sukiri ba mo kotsing e kgolo ya go tsenwa ke COVID-19 e e masisi. Ka jalo, ba tlaa bona mosola thata ka go entiwa. Ba tshwanetse le go netefatsa gore bolwetse jwa bona bo a laolega, ba tswelele go ya ditlathobong tsa ka gale kwa batlhankeding ba bona ba boitekanelo, le go nwa melemo ya bona. Fa o sa ntse o etsaetsega ka bolwetse jwa gago, golagana le motlhankedi wa gago wa boitekanelo.

Ke na le matshwao a COVID-19 – a go babalesegile gore ke entiwe?

Ga o a tshwanela go entiwa fa o na le matshwao a COVID-19 mme go botoka gore o dirwe diteko. Fa o na le COVID-19, o tshwanetse go ema bonnye matsatsi a le 30 morago ga go fola COVID-19 pele o ka entiwa.

Tsibogo ya aleji e kotsi go le kana kang mo moentong?

Ditsibogo tse di tseneletseng tsa aleji mo moentong ga di kalo. Tsibogo ya aleji gantsi e diragala metsotswana kgotsa metsotso morago ga go entiwa. Ke ka moo batho BOTLHE ba tshwanetseng go ema mo lefelong la go elwa tlhoko metsotso e le 15 morago ga go entiwa go netefatsa gore ga ba nne le tsibogo e e tseneletseng ya aleji.

Mo bathong ba ba nang le dialeji, ke mang a SA TSHWANELANG go entiwa?

- 1) Mongwe le mongwe yo o nang le tsibogo e e masisi ya aleji kgatlhanong le nngwe fela ya ditswaki tsa moento.
- 2) Mongwe le mongwe yo o nang le aleji kgatlhanong le *polyethene glycol* (PEG) ga a tshwanela go tlhabiwa moento wa Pfizer, ka ntlha ya fa e le nngwe ya ditswaki tsa ona.
- 3) Mongwe le mongwe yo o nnileng le tsibogo ya aleji e e masisi morago ga go tlhabiwa la ntlha ga a tshwanela go tlhabiwa moento oo gape.

Fa o kile wa nna le tsibogo ya aleji kgatlhanong le molemo kgotsa moento, mme o sa itse gore ke setswaki sefe se se e bakileng, tsweetswee bua le motlhankedi wa boitekanelo wa gago pele o ka entiwa.

Mo bathong ba ba nang le dialeji, ke mang yo o tshwanetse go bua le motlhankedi wa gagwe wa boitekanelo pele a entiwa?

Mongwe le mongwe yo o kileng a nna le tsibogo ya aleji kgatlhanong le meento kgotsa melemo e mengwe o tshwanetse go bua pele le motlhankedi wa boitekanelo go batlisisa gore ke setswaki sefe se se bakileng tsibogo ya aleji. Motlhankedi wa boitekanelo o tlaa go bolelela gore a go babalesegile gore o entiwe. Fa motlhankedi wa boitekanelo a re go siame gore o entiwe, mme tsibogo ya gago ya pele kgatlhanong le moento kgotsa molemo ofe e ne e le masisi, o tshwanetse go entelwa kwa bookelong mme o elwe tlhoko metsotso e le 30 morago ga go entiwa go netefatsa gore ga go nne le tsibogo ya aleji. Fa tsibogo ya gago ya pele e ne e se masisi, o ka entelwa kwa lefelong le le tlwaelegileng la meento, mme o tshwanetse go leta mo lefelong la go elwa tlhoko metsotso e le 30 morago ga go entiwa go netefatsa gore ga o nne le tsibogo ya aleji.

A go babalesegile gore o entiwe fa o na le aleji ya mae?

Ee. Ga go moento wa COVID-19 o o nang le diporoteine tsa mae. Le fa go le jalo, o tlaa tshwanelwa ke go nna mo lefelong la go elwa tlhoko metsotso e le 30 morago ga go entiwa, go na le metsotso e le 15 e e tlwaelegileng ka ntlha ya fa o na le lemorago la dialeji.

Ke utlwetse gore go na le batsofe ba ba tlhokafetseng moragonyana fela ga go entiwa. A moento o siametse batsofe?

Moento o babalesegile e bile o kgona go thibela bolwetse jwa COVID-19 jo bo tseneletseng le loso. Ka tiriso ya moento, re itemogela kwelotlase e kgolo mo dintshong tse di bakiwang ke COVID-19 mo batsofeng kwa dinageng tse di farologaneng.

Goreng batho ba bangwe ba sa ntse ba tsenwa ke COVID-19 mo sebakeng sa dibeke tse pedi morago ga go entiwa?

Go tsaya bonnye dibeke tse pedi gore masole a mmele a maatlafale morago ga go entiwa. O 'entilwe ka botlalo' fela matsatsi a le 30 morago ga moento wa J&J kgotsa dibeke tse pedi morago ga go amogela moento wa bobedi wa Pfizer. Fa o ka amana le moragare ono pele o 'entiwa ka botlalo' o ka tsenwa ke bolwetse jono.

Gape, fa o nna le COVID-19 mo matsatsing a le mmalwa fela morago ga go entiwa, go kaya gore o ne o setse o tshwaetsegile pele o entiwa.

Gape moento ono ga o thibele gotlhelele tshwaetso ya COVID-19 le morago ga fa o sena go 'entiwa ka botlalo', fela o fokotsa kotsi ya tshwaetso e e masisi ya COVID-19, go amogelwa kwa bookelong le go tlhokafala ka ntlha ya COVID-19.

A moento o ka baka bolwetse jwa COVID-19?

Ga go moento ope o o dirisiwang mo Aforikaborwa o o nang le mogare o o tshelang o o bakang COVID-19. Ka jalo, moento o ka se dire gore o lwale ka COVID-19.

A moento wa Pfizer o ka baka go sruruga ga pelo? A go babalesegile go neela batsofe moento ono?

Mo dikgetseng di se kae, dingaka di fitlhetse go ruruga ga pelo mo makawaneng a a amogetseng moento wa Pfizer. Seno ke ditlamorago tse di sa anamang go le kalo, tse gantsi di bonalang mo dibekeng tse pedi morago ga go amogela moento wa bobedi. Matshwao a a tlwaelegileng ke setlhabi mo mafatlheng, go hupelwa le mokibo wa pelo o o sa tlwaelegang (o o bonako, o o maatla kgotsa o o bonolo). Gantsi matshwao ano a botlhofo e bile a ka alafiwa, mme motho a fole moragonyana ga moo. Ka jalo, batho ba tshwanetse go itse matshwao ao mme ba batle thuso ya kalafi ka bonako.